

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БУКЛЕТ

Білі плями історії футболу України

Невдовзі на стадіонах нашої держави почнеться найбільша спортивна подія за всю її історію — чемпіонат Європи з футболу для збірних команд національних Асоціацій.

Символічно те, що одним із міст, які приймуть змагання, стане Львів — колыска футболу України: саме тут відбувся перший зафіксований матч, випущені правила, зареєстровані найперші клуби.

Футбол на наших землях існує вже понад століття, й за цей час він устиг охопити багато славних перемог, великих гравців і тренерів, а також... безліч білих плям — невивчених, недосліджених або навіть втрачених сторінок історії.

Цим буклетом, випущеним АСЖУ на замовлення ФФУ, ми робимо спробу привернути увагу до, як нам здається, найбільш кричущих білих плям історії — тих проблемних вузлів, на розв'язання яких треба в першу чергу кинути сили...

ІСТОРІЯ ПЕРША: футбол у Буковині та Закарпаття першої половини ХХ ст.

†

У першій половині минулого століття найтитулованішими українськими командами ЗУЗ були ужгородська «Русь» та чернівецький «Довбуш». Аби продемонструвати, наскільки славно історію мали ці клуби, наводимо реєстр їхніх офіційних досягнень.

Перелік досягнень футбольної команди СК «Русь» (Ужгород)

У перехідному турнірі першості Чехословаччини:

«Срібло» (1): 1936 (II місце).

У першості Словаччини:

«Золото» (2): 1932/33 (виграш), 1935/36 (в);

«Срібло» (1): 1934/35 (фінал).

У першості Словаччини серед слов'янських команд:

«Золото» (2): 1932/33 (I), 1933/34 (в);

«Срібло» (2): 1928/29 (ф), 1930/31 (II);

«Бронза» (2): 1929/30 (1/2), 1931/32 (III).

У першості Східної Словаччини серед слов'янських команд:

«Золото» (6): 1928/29 (в), 1929/30 (в), 1930/31 (I), 1931/32 (I), 1932/33 (в), 1933/34 (I);

«Срібло» (2): 1926/27 (II), 1927/28 (ф).

У першості Підкарпатської Русі та Східної Словаччини:

«Золото» (2): 1934/35 (I), 1935/36 (I);

«Бронза» (1): 1937/38 (III).

У першості Підкарпатської Русі серед слов'янських команд:

«Золото» (6): 1928/29 (?), 1929/30 (?), 1930/31 (?), 1931/32 (?), 1932/33 (?), 1933/34 (?);

«Срібло» (2): 1926/27 (?), 1927/28 (?).

У першості Підкарпатського краю:

«Золото» (2): 1939 (I), 1940 (I).

У першості Закарпатської України:

«Срібло» (2): 1944 (II), 1945 (II).

У першості Ужгорода:

«Бронза» (1): 1926 (III).

У Кубку Західної України:

Володар (2): 1927 (в), 1928 (в).

У Кубку Підкарпатської Русі:

Володар (3): 1926 (в), 1927 (в), 1938 (в).

У Кубку Підкарпатського краю:

Володар (1): 1939 (в).

Досягнення тренерів футбольної команди СК «Русь» (Ужгород)

Тренери	Сезони	Титули	Додатково
Августин Лавришин	1926/27– 1929/30, 1936/37– 1938/39	9 (першість Східної Словаччини серед слов'янських команд-2, першість Підкарпатської Русі серед слов'янських команд-2, Кубок Західної України-2, Кубок Підкарпатської Русі-3)	8 («срібло» першості Словаччини серед слов'янських команд-1, «бронза» першості Словаччини серед слов'янських команд-1, «срібло» першості Східної Словаччини серед слов'янських команд-2, «бронза» першості Підкарпатської Русі та Східної Словаччини-1, «срібло» першості Підкарпатської Русі серед слов'янських команд-2, «бронза» першості Ужгорода-1)

Йосип Басіка	1930/31– 1933/34	11 (першість Словаччини-1, першість Словаччини серед слов'янських команд-2, першість Східної Словаччини серед слов'янських команд-4, першість Підкарпатської Русі серед слов'янських команд-4)	2 («срібло» першості Словаччини серед слов'янських команд-1, «бронза» першості Словаччини серед слов'янських команд-1)
Отто Мазал-Шквейн	1934/35– 1935/36	3 (першість Словаччини-1, першість Підкарпатської Русі та Східної Словаччини-2)	2 («срібло» перехідного турніру першості Чехословаччини-1, «срібло» першості Словаччини-1)
Федір Куруц	1939/40– 1943/44	3 (першість Підкарпатського краю-2, Кубок Підкарпатського краю-1)	
Йосип Криж	1944–1945		2 («срібло» першості Закарпатської України-2)

Перелік досягнень футбольної команди УСК «Довбуш» (Чернівці)

У першості ЗУЗ:

«Срібло» (1): 1932 (II місце).

У другій лізі першості Румунії:

«Бронза» (1): 1937/38 (III).

У першості Буковини, Молдови та Бессарабії:

«Золото» (1): 1936 (I).

У першості Буковини:

«Золото» (1): 1935/36 (I);

«Срібло» (1): 1933/34 (II);

«Бронза» (5): 1922 (III), 1922/23 (III), 1923/24 (III), 1932/33 (III), 1938/39 (III).

У Кубку Західної України:

Володар (2): 1925 (виграш), 1926 (в);

Фіналіст (2): 1927 (фінал), 1928 (ф).

У Кубку Чернівців:

Володар (2): 1923/24 (в), 1929/30 (в);

Фіналіст (2): 1930/31 (ф), 1938/39 (ф).

Досягнення тренерів футбольної команди УСК «Довбуш» (Чернівці)

Тренери	Сезони	Титули	Додатково
Модест Купчанко	1921– 1928/29	3 (Кубок Західної України-2, Кубок Чернівців-1)	5 («бронза» першості Буковини-3, фінал Кубка Західної України-2)
Йосип Басіка	1929/30	1 (Кубок Чернівців-1)	
Гензель Губер	1930/31– 1936/37	2 (першість Буковини, Молдови та Бессарабії-1, першість Буковини-1)	4 («срібло» першості ЗУЗ-1, «срібло» першості Буковини-1, «бронза» першості Буковини-1, фінал Кубка Чернівців-1)
Роберт Вінклер	1937/38		1 («бронза» другої ліги першості Румунії-1)
Теофіль Цопа	1938/39– 1939/40		2 («бронза» першості Буковини-1, фінал Кубка Чернівців-1)

ІСТОРІЯ ДРУГА: українські футболісти на Спартакіадах Середньої Азії часів Другої світової війни

Спартакіади Середньої Азії та Казахстану — великі спортивні змагання, що відбувались у 1943–1945 роках в Алма-Аті, Ташкенті та Бішкеку з різних дисциплін. Найбільшою популярністю користувалися футбольні турніри, в яких помітну роль відіграли українські футболісти й тренери. Наводимо коротку інформацію про них.

1943 рік. Підсумкове становище команд

№	Команди	В	Н	П	М	О
1.	Узбекистан	3	0	1	17-3	6
2.	Казахстан	3	0	1	15-3	6
3.	Киргизія	2	0	2	4-9	4
4.	Таджикистан	2	0	2	2-7	4
5.	Туркменія	0	0	4	0-16	0

Відомі голи: Щегоцький (Узбекистан) — 9.

1944 рік. Підсумкове становище команд

№	Команди	В	Н	П	М	О
1.	Узбекистан	3	1	0	19-2	7
2.	Казахстан	2	1	1	19-6	5
3.	Киргизія	2	0	2	16-14	4
4.	Туркменія	2	0	2	11-12	4
5.	Таджикистан	0	0	4	6-37	0

Відомі голи: Щегоцький (Узбекистан) — 7, Огольцов (Узбекистан) — 3, Шаров (Узбекистан) — 3, Ткаченко (Узбекистан) — 2, Єрфілов (Узбекистан) — 1, Ліфшиць (Казахстан) — 1.

1945 рік. Підсумкове становище команд

№	Команди	В	Н	П	М	О
1.	Киргизія	2	1	0	5-2	8
2.	Казахстан	2	1	0	4-2	8
3.	Туркменія	1	0	2	4-4	5
4.	Узбекистан	0	0	3	0-5	3

Відомі голи: Мовчан (Киргизія) — 4, Щегоцький (Казахстан) — 3, Плотников (Киргизія) — 1, Трофимов (Казахстан) — 1.

ІСТОРІЯ ТРЕТЯ: різне

Наводимо список офіційних турнірів, про які майже немає даних.

Всеукраїнські першості товариства «Динамо» (1920-ті роки — 1930-ті роки)

Турніри в Західній Україні (1920-ті роки — 1930-ті роки)

Кубок сезону України (1930-ті роки)

Весняна першість України (1941 рік)

Зимова першість України серед дублюючих складів (1971 рік)

Кубок вищої ліги України (1992 рік)

Кубок областей України (1992 рік)

Альтернативний Суперкубок України (1992–2003 роки)

Кубок вищої ліги України (2003 рік)

Окремий момент — систематизація участі команд України у змаганнях СРСР. Зокрема нещодавно один із відомих спортивних журналістів України запропонував об'єднати історію деяких офіційних радянських турнірів (Кубок Комітету фізкультури, Турнір «Підсніжник», Турнір газети «Советский спорт», Кубок Федерації футболу СРСР), запропонувавши умовні назви: «*Кубок ліг СРСР*» і «*Кубок виклику СРСР*».

ЗАМІСТЬ ПОСТСКРИПТУМУ: спогади очевидця

Наводимо рукописні спогади (в авторській редакції) Йосипа Давидовича Ліфшиця, відомого футболіста 1930-х років — 1940-х років, про зародження гри в його рідному місті Одесі. Оригінал можна знайти в Музеї спортивної слави України.

История футбола в Одессе

Начало футбола в Одессе точно установить трудно. Но нач. он с 1904 года, весной которого в Одессу приехал новый англ. консул Г. Смит. Он был большой любитель гольфа, тенниса и крикета.

Именно при его содействии и активном участии среди проживающих в городе англичан был организован «Одесский Британский Атл. Клуб» (О.Б.А.К.), в котором впервые в Одессе организована футбольная команда.

В один из воскресных дней сентября 1904 года впервые состоялся матч между английскими командами. Играли «холостяки против женатых».

Но так как среди игроков было всего 21 человек, то в команду холостых были добавлен Г. Готманкан — немец, служивший в конторе акц. о-ва «Гергард Гейнике».

Он был единственный иностранец среди англичан.

Судил эту встречу известный на Юге Джон Герд, впоследствии секретарь Одесской футбольной лиги.

Результат игры 4:2 в пользу женатых, имевших больше опыта, чем холостые.

Потом была составлена сборная команда англичан, которые в период сентябрь — октябрь по февраль — апрель играли с командами английских пароходов, прибывавших в одесский порт.

Состав команды

Пенкстан,

Меркуде, Мартин,

Овен Карр Перкинс

Кук Ярендт Джекобс Дронкс Бент.

В команде отличались Бент и Джекобс.

Джекобс отличался пушечным ударом и был большой тактик, а Бент, худой, ловкий, очень устойчивый на ногах отличался быстрым бегом и с одинаковым успехом играл и нападающего и защитника.

В 1907 г. весной появились новые местные команды «Одесский Кружок Футбола» (ОКФ) и команда гимназии Юнгмейстера.

Организатором ОКФ был Иван Будинский учившийся в Швейцарии и приехавший в 1907 г. в Одессу (домой).

В гимназии Юнгмейстера, состав участников которой состоял из переростков, т.е. молодежи от 19 до 25 лет (все дети помещиков, фабрикантов и всяких сынков богатых людей) переросших возраст обучения, футбол организовал преподаватель английского языка У. Питерс.

Осенью 1908 года организованы еще 2 команды: 1) Шереметьевский Кружок Спорта (Ш.К.). Его организаторами были преподаватель гимнастики в 3 гимназии подполковник Саперного батальона В. Н. Шереметьев и ученики 8-го класса В. Каруат и А. Лифшиц.

2) Одесский Спортинг-Клуб. Инициатором его был инженер-электрик В. А. Крижановский, окончивший институт во Франции и работавший на кожзаводе А. Баханова. Он сумел настолько заинтересовать своего хозяина, что последний пожертвовал на орг. команды 500 рублей и кроме того за свой счет выписал из Франции 25 пар буц (или как их называли футб. ботинки), 25 пар щитков (или шингардов — так они назывались) и 25 штук футбольных фуфаек в полоску.

Вот эти все кружки и стали пионерами футбола в Одессе.

Стадионов и футб. площадок тогда еще не было и поэтому игры проводились на «английском поле». Так называлась площадка, которую у Городской Управы арендовал О.Б.А.К.

Впоследствии эта площадка (она расположена была на Французском бульваре, теперь Пролетарском) перешла в подчинение Одесского Учебного Округа и стала основным местом развития спорта и гимнастики среди учащихся гимназий и реальных училищ.

Последние подрастая, в свою очередь, организовали кружки и команды, и появились «Вега», «Флорида», Стелла, Индо. В организации Индо значительную роль сыграл Д. Герд, который работал на Индо-Европейском телеграфе.

В 1910 году по примеру Петербурга и Москвы была организована Одесская Футбольная Лига, но устав за №136 был утвержден только 12/IV-1912 г., т.к. завканцелярией Одесского градоначальника Беспалько, бывший цензором долго наводил справки боясь, что под видом футбольной лиги может быть клуб нелегалыщиков.

До этого в 1909 году осенью было сыграно несколько товар. матчей между ОБАК, ОКФ, Спортинг-Клубом, Ш.К. и командой Юнгмейстера, и все они были выиграны Ш.К., который и стал неофициальным чемпионом города. В 1910 году все игры выиграл ОБАК.

В 1912 году Одесская Футбольная Лига разыграла первенство города, которое в очень упорной борьбе выиграл ОБАК.

В 1913 г. чемпионом стал Ш.К., а в 1914 г. Спортинг-Клуб.

В 1912 году было разыграно первенство России, в финальном матче Одесса выиграла 4:2 у Петербурга.

В мае 1914 года состоялся I международный матч с турецкой командой «Фенди-Бакче»: 28/IV 2:1 в пользу ШК, 30/IV — 1:1 со Спортинг-Клубом и 1/VI 3:0 в пользу сборной Одессы.

С этого момента и стал бурно развиваться футбол в Одессе и близлежащих городах Николаев, Херсон, Елисаветград.

В 1910 г. по инициативе Герда была организована Коллегия судей (рефери по-тогдашнему) причем Герд, как секретарь футбольной лиги не был избран председателем, а зам. председателя.

Председателем был Мартин, а секретарем Лифшиц.

В мае был проведен семинар по подготовке судей, который провел Д. Герд и состоялся I выпуск судей.

(Лифшиц)

ТРОФЕЇ УСК «ДОВБУШ» ЧЕРНІВЦІ

Срібний приз
чемпіона Буковини,
Молдови та Бессарабії
(здобутий у 1936 році).

Золота салатниця
чемпіона Буковини
(здобута у 1935/36 році).

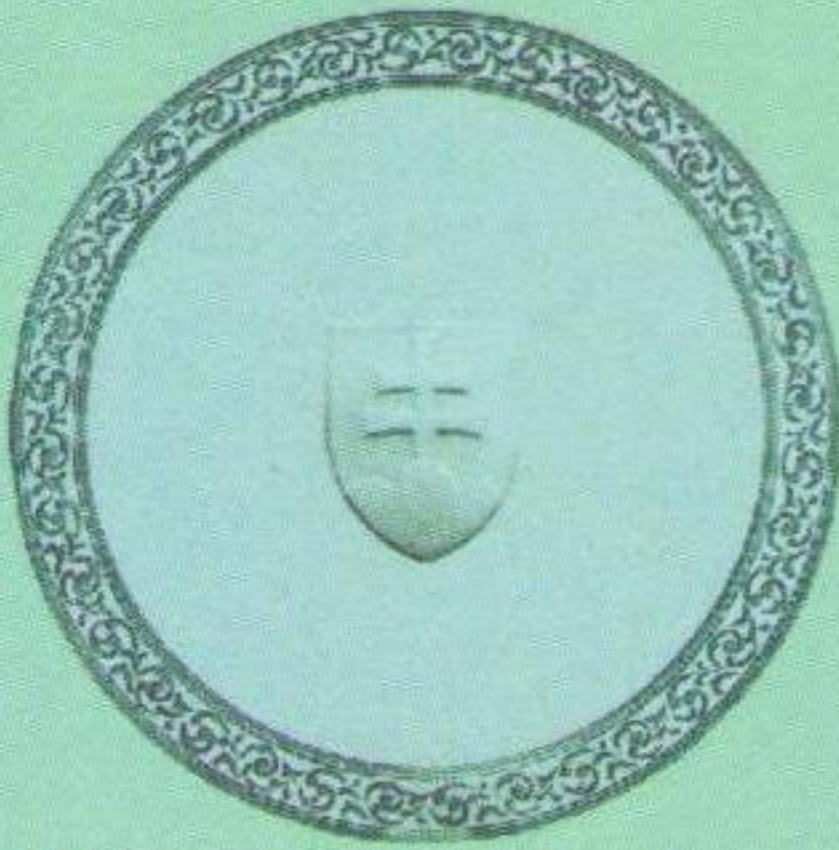

Кришталевий Кубок
Західної України
(здобутий у 1925, 1926 роках).

Бронзовий Кубок Чернівців
(здобутий у 1923/24,
1929/30 роках).

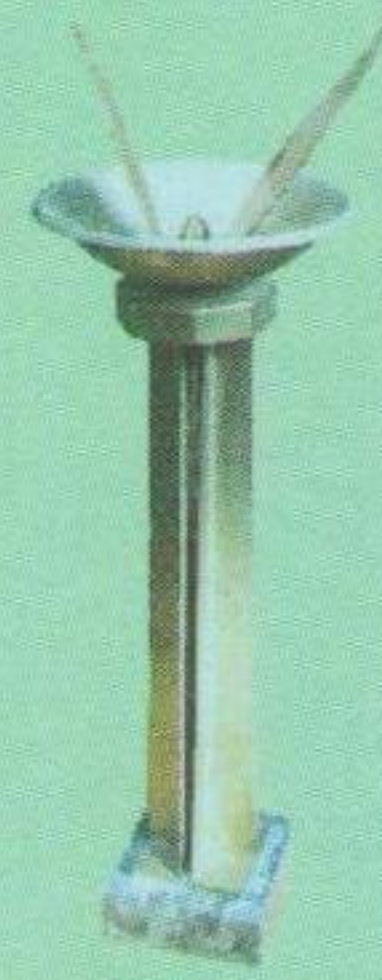
ТРОФЕЇ СК «РУСЬ» УЖГОРОД

Срібна салатниця
чемпіона Словаччини
(здобута у 1932/33,
1935/36 роках).

Золотий приз чемпіона
Словаччини серед
слов'янських команд
(здобутий у 1932/33,
1933/34 роках).

Бронзовий приз чемпіона
Східної Словаччини
серед слов'янських команд
(здобутий у 1928/29, 1929/30,
1930/31, 1931/32, 1932/33,
1933/34 роках).

Срібний Кубок чемпіона
Підкарпатської Русі
та Східної Словаччини
(здобутий у 1934/35,
1935/36 роках).

Кришталева салатниця
чемпіона Підкарпатської Русі
серед слов'янських команд
(здобута у 1928/29, 1929/30,
1930/31, 1931/32, 1932/33,
1933/34 роках):
художня репродукція.

Срібний Кубок чемпіона
Підкарпатського краю
(здобутий у 1939, 1940 роках).

Кришталевий Кубок
Західної України
(здобутий у 1927, 1928 роках).

Кришталевий Кубок
Підкарпатської Русі +
Підкарпатського краю
(здобутий у 1926, 1927, 1938,
1939 роках):
художня репродукція.

**Віталій Борщов,
Асоціація спортивних журналістів України,
на замовлення Федерації футболу України**

Київ, 2012 рік